

COVSTVMES GENERALLES DV PAYS ET DVCHE DE BRETAGNE

Reformées en l'an mil cinq cents quatre-vingts.

AITIOLOGIA, SIVE RATIOCINATIO DE
*REFORMANDIS CAVSIS, AVCTORE B: D'ARGENTRE,
V.C. Rhedonensis Provincie Praefide,*

A P A R I S,

Chez Nicolas Buon, ruë sainct Iacques, à l'enseigne
saint Claude, & de l'Homme Sauuage.

M. D C X X I.

AVEC PRIVILEGE DV ROY.

LECTORI.

R. I. M. omnium predictum velo, ne quis hoc quidem loco Commentarios à me de iure Romano expectet: praeslabitur ista fortasse quandoque opera, si licet. Sed cum multis hisque gravibus de causis, ordines Britannico suo conuentu veteris consuetudinis scriptum reformari à principe obtinuerint, publice oblatione pettere, ut ego ea de re consultantibus interesse vellem, atque adeo relationibus adesset, que quaque de re apud commissarios sciendi peteretur, quo inter ipse etiā adscriptus essem. Parui, nec publicae curiae deesse volui, qui vetus forum, & rerū indicatarum curricula, & successiones indicatum viduisse. Ergo in conuentu ordinum disserui, que cuiusque in articuli materia controversie incidissent, de scripti sensu, quid adscriptum hactenus defuisse videatur, quid usum mutationem, alio atque alio tempore aut valuerit, aut vero valuerit, & res ipsa explicatae articulis comprehendenderentur, admonui. Multa ibi sapienter, ut ego quidem induco, recte habent omnia ex omnium sententiis sunt constituta, sic denique ut multum omnino male frugis decisisse palatii confidam: & si omnia omnibus licere parantur, libertatem censebidi plerique vocare sunt soli, iam verum imperiti censuram sibi de rebus quibusque arrogant, & ut Paulus loqueretur) volentes esse doctores, nesciunt de quibus loquuntur, nec de quibus offensione: ambitione, perniciaciter, insolenter, incepte de magnis rebus flatus vulgus hominum suffragans vocare solens. Quid pugnare quosdam supercilios ingenti quidem illo, sed helles, & tenso telo, cum ratio non succurrat: enim uero & studiis conerà tendentium quiddam, & stirram id quidem, cossisse in dolerunt boni. Sed quid facias: non tam bene cum rebus humanis agitur, aut quidam magnus magister morū) ut meliora semper pluribus placeant: nulla sine talibus curia publica transiuntem. Quare quid inter eos actus in controversiam venerit, quid propositum, quid contradicuum, quid denique consensu obtinuerit, in animo est tradere: qui si non industria, laboris certe, & diligentie pars non exigua fui, ut habeant posteri, de quibus censemus ipsos. Scripti scopus est admonere. Quid quatenus veius scriptum, emendatum, aut reformatum sit. Quid in iure Romano abrogatum, approbatumne sit, aut alteri constitutum. Controversias, & opinatiunculas iuris hactenus ambiguas scripto constitutas, locas iuris Romani eiusdem argumenti obiter indicare. Que ramen omnia non eo dicta accipi volo, ut ista que constitutas sunt, vlo unquam tempore mutanda censem, quod ipsum quantis difficultatibus implicatum sit, nemo malus nouit. Scitum illud Aristoteles. Ut etiam constituta ferenda cum aliquo incommode potius, quam innouanda. Quare hec aeternum obtinere opiamus, & vero respub. nostrę expedit: sed ut admoncantur magistratus, si quid bene agentibus incogitatis accidit (& spes rarum id fore articulus, ut puto, non amplius 12.) iudiciis temperandum. Ex iurius consulti elegans quedam, & iustissima sententia. Quotiens (inquit) equitatem desiderij naturalis ratio, aut iuris dubitatio moratur, iustitia decretis res temperanda est. Scribit Aristoteles, cum aliquando Androcles Pitius ad populum Atheniensem diceret, & foris in reprehensionem cuiusdam legis incidisset, populum obstrepare cœpisse, cum ille diceret iuris & discipline debet. Sed illi obstrepenibus subiecti-

Sunt ante
art. 17.
134. 192.
292. 309.
353. 412.
461. 470.
472. 131.
603. 684.

COVSTVMES GENERALES DES PAYS ET DVCHE DE BRETAGNE.

En l'an 1580. reformées & redigées en écrit par les Commissaires du Roy,
& Députez des Estats dudit pays.

*Aitiolegia, sive ratiocinatio de reformandi causis, auctore B. d'Argentré,
V. C. Rhedonens. Provinc. Pref.*

DES IVSTICES ET IVRISDICTIONS, Ministres, & Droits d'icelles.

TILTRE PREMIER.

ARTICLE I.

IEs Juges ordinaires ne pourront tenir leurs Iurisdictions, plaid & deli-
urances, ny faire exploicts de iurisdiction contentieuse, es iours de fêtes ^{Vetus} ^{conductz},
commandées garder par l'Eglise, & chommaables du people, au lieu où ^{dics, foyrs}
s'exerce la iurisdiction: sur peine de nullité de ce qui aura esté fait, & des
desfautes obtenus esdits iours.

Festos dies esse, & religio è coli vetus est Ecclesie constitutum, & vero non solam pietatis, sed & politi-
ca conuenit. Nam & religioni per eos dies aduertere intentus est constitutum, & laborem esse oportet al-
quam hominibus remissionem. Nisi iam multos esse, nec publice disciplina expedit, nec vera pietati, quod
èr quodam de virtutibus theologis plerique scriptis libris questi sunt. Dicis in conuenientibus orationum, eos qui
volgo religiosi haberentur, in pauciores contrahendos milii visideri. & hanc ecclesiasticae ordinis curam esse
debet. Rationes adiecti, exempla attuli: Nam & vix nimium certe compersum esse inerti otio luxum, co-
millationes, popinas, & ceteras nocturnae aves, & iniquitatem ali nimia frequencia, & festos prodigere, quod
magno sepe labore profecte peperere. Sepe ergo homines tenui fortune audierunt querentes grauius se à celesti-
bus, quem à furibus compilari, cum william manuerris operibus diebus talibus quartiere prohiberentur, in-
terim cum exoribus, & parau liberi egerint domi, cum necessitat, & insipie nulle sint serice. Quare bulli-
go multitudinem indigetur contemni, & ordinem sacrū vim dignationis non tenere. Scribit Dion Clau-
diom Imperatorem multos ferias abrogasse, & in pauciores contrahisse, cum maior anni pars talibus in-
utiliter absinteretur inde quo resp. detrimēto. C. Cassius senator apud T. acutum disserit sacros, & ne-
gotios ordines oportere, quos divina tolerentur & humana non impidirentur. Quod si prophana exempla
non plaserent, non autem olim Ecclesia non aliter Pontificibus usum in c. licet & c. vbi, extra de fer. & esse
ipsa de rerum genere in quibus Apostolus casque Ecclesia in suo sensu abundare permittit, ut minty alio ex-
pungantur, aut in alios regiantur. Quis & quorundam scriptu moribus sua esse Calendaria lege consti-
tuta. Locus non fetebas, ut plures dicerentur de isti validē suspectū apothecarib; quibus permulti vulga-
tis duntaxat populi rumoribus in ceterum inconsultis Pontificibus irreppissent. Id offendere Mariani Epis-
copi factum, de qua Sulcius Seneca meminerat, & Pontifex &c. de reliq. & vener. sancto. extat articulus
b. 13